

Nález denáru císaře Ludvíka Pobožného u Mydlovar (okr. Tachov)

PAVEL BŘICHÁČEK – PETR HEREIT

ABSTRACT

THE FIND OF A DENIER OF EMPEROR LOUIS THE PIOUS NEAR MYDLOVARY (TACHOV DISTRICT).

In January 2025, Petr Londa discovered a broken denier of Emperor Louis the Pious during a metal detector survey in the territory of Mydlovary, municipality of Křelovice (Tachov District), on the forest plot no. 881. The findspot is located approximately 760 meters west of the village center, on the southeastern edge of a forest complex that includes two significant Slavic hillforts, Bezemín and Šipín, along with numerous prehistoric and Slavic burial mounds in the surrounding area. The nearest early medieval burial site lies just 150 meters from the findspot.

KEYWORDS

DENARIUS,
9TH CENTURY, FRANKISH
EMPIRE, LOUIS THE PIOUS

DOI

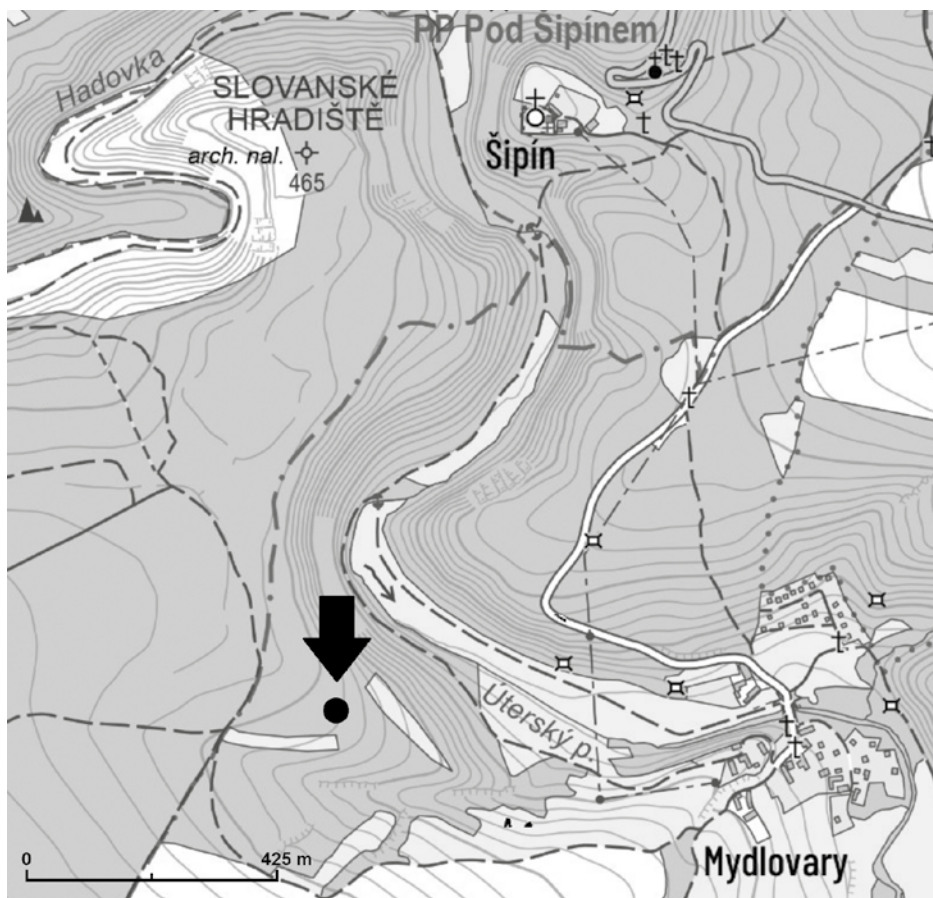
10.47382/ns2025_03

NÁLEZOVÉ OKOLNOSTI

Mikroregion Stříbrska je stále více podrobován intenzivním privátním průzkumům s detektory kovů. Intenzivní působení početné skupiny hledačů přináší nejen řadu výjimečných nálezů, ale také problémů, souvisejících s množstvím realizovaných průzkumů. Spolupráce je výjimečná, ne všechny získané artefakty jsou ohlášeny a pouze u některých z nich se podaří ověřit náleзовé okolnosti.

Již objev pokladu bavorských vévodských denárů z 1. poloviny 10. století v údolí mezi raně středověkými hradišti Bezemínem a Šipínem na Tachovsku upozornil na zásadní význam tohoto mikroregionu nejen pro západočeskou oblast (Břicháček – Čechura 2021, 22–33). Další průzkum přinesl doplnění náleзовého fondu o raně středověká opasková kování (Profantová – Břicháček – Čechura 2025), nákončí pochev mečů (Čechura 2017, 40–45; 2021, 92–97) a dosud nepublikovaného depotu železných srpů. Postupně se také daří získávat informace o dalších nálezech raně středověkých mincí z mikroregionu: denár bavorského vévody Eberharda (asi 910–938) z Horních Kozolup (Břicháček 2024, 28–31), nepublikovaný poklad tzv. širokých řezenských feniků ze 12. století ze Strahova atp.

Na jihovýchodním okraji lesního komplexu s raně středověkými hradišti Bezemín a Šipín se staršími a soudobými mohylovými pohřebišti (Šaldová 1967, 16–26; Sokol – Kasl 2016, 141–150; Metlička – Svobodová 2023, 95–150) byl při terénním průzkumu na k. ú. Mydlovary, obec Křelovice, nalezen detektorem kovů denár císaře Ludvíka Pobožného (obr. 1). Mince byla uložena v hloubce 15 cm od současného povrchu terénu v mírně vlhké lesní půdě. Dva získané zlomky nesou výraznější stopy koroze a opotřebení. Jde o ojedinělý ztrátový exemplář. Denár je zatím uložen u nálezece.

Obr. 1. Mydlovary (okr. Plzeň-sever). Místo nálezu denáru císaře Ludvíka Pobožného (zhotovení kreseb a úprava fotografií P. Hereit).

Zajímavé je, že místo nálezu je vzdáleno 150 m od skupiny slovanského mohylového pohřebiště v předpolí hradišť Bezemín a Šipín (dnes na katastru obce Mydlovary) s osmi mohylami (*Metlička – Svobodová 2023, 95–150*). Situace je tedy podobná jako u nálezu mince bavorského vévody Eberharda (asi 910–938) z Horních Kozolup, která byla také nalezena nedaleko soudobého mohylového pohřebiště (*Břicháček 2024, 28–31*).

POPIS NÁLEZU

FRANCKÁ ŘÍŠE, Ludvík Pobožný (814–840) jako císař (období 822/3–840)

Mincovna: *Benátky* (?), AR denár

Av.: kříž se čtyřmi kuličkami ve vymezených polích, v dvojitém perlovcovém kruhu
HLVDOVICUS IMP (asi 1/3 nedoražena)

Rv.: kaplice, dvojice sloupů po každé straně stavby je balustrádovitě upravena, mezi nimi je křížek o stejné velikosti jako sloupy, pod nimi dva schody, z nichž spodní je delší, na okraji perlovcový kruh s opisem CHRISTIANA RELIGIO (asi 1/3 nedoražena).

Lit.: *Coupland 1990*, 43–44, Clas III, Group G:3; *Depeyrot 2017*, 630–641, typ č. 1176.

1,27 g; 20,3/20,6 mm; mince byla rozlomena již dříve na tři kusy, část okraje je vylomena; povrch je na obou stranách zasažen korozi.

KOMENTÁŘ

V českých nálezech denárů císaře Ludvíka Pobožného jsou zastoupeny všechny tři základní typy jeho ražeb. Prvním jsou denáry s portrétem (ražené v letech 814–818) zastoupené v pokladu z Jedomělic (okr. Kladno). Druhým typem jsou denáry s křížem, jménem panovníka v opise a označením mincovny na rubu (raženy v letech 818–822/3), které jsou taktéž zastoupeny v Jedomělicích (*Videman – Profantová 2014*, 367–390). Třetím základním typem jsou pak denáry typu Christiana Religio, které jsou zatím známy z našeho území pouze ze dvou lokalit a to z Olšovic u Netolic (okr. Prachatice), který má olámaný okraj střížku (*Profantová – Videman – Štěpančík 2020*, 34) a nyní z Mydlovar (tyto denáry se razily v letech 822/3–840), podobně poškozený.

Denár Ludvíka Pobožného typu Christiana Religio je nejvíce se vyskytujícím karolinským denárem. G. Depeyrot (2017, 630–641) uvádí více než 5700 kusů v nejrůznějších variantách (v našem případě jde o typ s větším křížem, výzdobou sloupů kaple se stejně dlouhým křížkem a delším druhým schodem pod kaplicí). Podle typologie S. Couplanda (1990, 23–54; 2013, 349–365) má tento typ denáru díky výzdobě sloupů kaple a podobě křížku nejbližší k jeho III. typu, skupině G, tedy k ražbám mincovny v Benátkách (*Coupland 1990*, 43–44, 51, Pl. III:G/3).

ZÁVĚR

Poslední základní zhodnocení historických souvislostí českých karolinských denárů provedli ve své monografii J. Lukas s J. Videmanem (2021, 17–26). V rámci západočeského regionu přibyl mezitím další nález karolinské mince z Chotíkova (o. Plzeň-sever), opět získaný při detektorovém průzkumu (*Čechura – Lukas – Vích 2024*, 21–27). Denárem z Mydlovar se nyní rozšiřuje počet karolinských mincí v regionu na tři kusy.

Po získání Bavorska do svazku Francké říše směřovala expanze pod vedením Karla Velikého dále k východu, na řadě bylo Sasko, postup podél Dunaje proti Avarské říši a také podrobení Čech. K dobytí našeho území došlo v letech 805–806, po útoku vojska pod vedením synů Karla Velikého, Karla Mladšího (805) a Pipina (806). Realizace francké moci spočívala především v získání poplatků z podrobeného území a loajality místních velmožů pro lepší správu získaného teritoria. Na jeho správě se tedy musela podílet nejen k tomu určená francká nobilita, ale i domácí zástupci, na jejichž bedrech spočívalo shromáždění určených poplatků do říše. Ve franckých písemných pramenech jsou Čechy chápány jako poplatná součást impéria (817: *Ordinatio Imperii*). Logickou povinností tedy byla účast českých zástupců na jednání říšského sněmu ve Frankfurtu v roce 822. První etapu soužití s Franckou říší, ať již v rovině přejímání kulturních hodnot spolu s hospodářskými nebo vojenskými kontakty, završuje křest 14 českých velmožů v roce 845 (souhrnně např. *Třeštík 1997*, 74–98; *Měřinský 2002*, 422–512; 2006, 39–80). Tento vývoj je dokreslován výskytem prvních karolinských mincí na našem území, ale i dalšími hmotnými prameny.

Nález denáru Ludvíka Pobožného u Mydlovar v zázemí hradišť Bezemín a Šipín jen potvrzuje výjimečnost tohoto mikroregionu. Ve vzdálenosti pouhých několika km od sebe se zde setkáváme s pěti opevněnými polohami, kde máme doloženo osídlení v průběhu 8. a 9. století, u některých pak i s kontinuitou centra do mladšího období (Dlouhé hradiště, Bezemín, Šipín, Švamberk, stopy osídlení jsou i na Okrouhlém hradišti, opevněném již v době bronzové). O dlouhodobém osídlení svědčí i početná mohylová pohřebiště v předpolí těchto opevněných center (*Metlička – Svobodová 2023*, 95–150). Mikroregion s koncentrací pěti raně středověkých hradišť s pohřebišti v okolí a množstvím dalších důležitých ojedinelých nálezů (pět nákončí opasek avarsko-slovanské provenience, mince), dokládajících široké kontakty, patřil v průběhu 8.–10. století k nejvýznamnějším na českém území.

LITERATURA A PRAMENY

- Břicháček, P. 2024:** Nález denáru bavorského vévody Eberharda v Horních Kozolupech (okr. Tachov), Numismatický sborník 36/1 (2022), 28–31.
- Břicháček, P. – Čechura, M. 2021:** Nález mincí Liutpoldovců z Bezemína (okr. Tachov). Numismatický sborník 35/1, 22–33.
- Coupland, S. 1990:** Money and Coinage under Louis Pious. *Francia* 17/1, 23–54.
- **2013:** Four Christiana Religio Hoards of Louis Pious. *Numismatic Chronicle* 173, 349–365.
- Čechura, M. 2017:** Středověká nákončí pochev mečů ze západních Čech. *Archeologie západních Čech* 13, 40–45. Plzeň.
- **2021:** Nové nálezy pochev mečů ze západních Čech. *Archeologie západních Čech* 12/1–2, 92–97. Plzeň.
- Čechura, M. – Lukas, J. – Vích, D. 2024:** Nálezy denárů Karla Velikého z Chotíkova (okr. Plzeň-sever) a Nových Sídél (okr. Svitavy). Numismatický sborník 36/1 (2022), 21–27.
- Depeyrot, G. 2017:** Le numéraire carolingien, corpus des monnaies. *Collection Moneta* 198. Weteren.
- Kudrnáč, J. 1952:** Slovanské mohyly při horním toku Mže. *Archeologické rozhledy* 4, 487–490.
- Lukas, J. – Videman, J. 2021:** Počátky českého mincovnictví. Praha.
- Měřínský, Z. 2002:** České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu I. Praha.
- **2006:** České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu II. Praha.
- Metlička, M. – Svobodová, H. 2023:** Raně středověké mohylové pohřebiště v předpolí hradiště u Bezemína. In: Lutovský, M. a kol.: Raně středověké mohyly v Čechách. *Archeologie ve středních Čechách. Supplementum* 2. Praha, 95–150.
- Profantová, N. – Břicháček, P. – Čechura, M. 2025:** The fitting of Avar Type from West Bohemia. *Finis Transie* 31. Rahden/Westfalen, 143–165.
- Profantová, N. – Videman, J. – Štěpančík, Z. 2020:** Dálkové kontakty Netolicka v raném středověku. *Svědectví mincí a ozdob. Numismatické listy* 70, 30–46.
- Sokol, P. – Kasl, F. 2016:** Mohylové hroby a předpolí hradiště Bezemín (okr. Tachov). Výsledky povrchového průzkumu s využitím leteckého laserového skenování. *Archeologie západních Čech* 11, 141–150.
- Šaldová, V. 1967:** Pravěk Stříbrska. Stříbro.
- Třeštík, D. 1997:** Počátky Přemyslovců. Praha
- Videman, J. – Profantová, N. 2014:** An der Ostgrenze des Frankenreiches. Ein Hortfund von Denaren von Ludwig der Fromme bei Jedomělice (Bezirk Kladno), Böhmen. *Quaestiones Mediaevali Aevi Novae* 19, 367–390.

SUMMARY

PAVEL BŘICHÁČEK – PETR HEREIT, THE FIND OF A DENIER OF EMPEROR LOUIS THE PIOUS NEAR MYDLOVARY (TACHOV DISTRICT).

In January 2025, Petr Londa found a denier of Emperor Louis the Pious (AD 814–840) during a metal detector survey in the territory of Mydlovary, municipality of Křelovice (Tachov District), on the forest plot no. 881. The findspot is located approximately 760 meters west of the village center, on the southeastern edge of a forest complex that includes two significant Slavic hillforts, Bezemín and Šipín, as well as numerous prehistoric and Slavic burial mounds in the vicinity (Metlička – Svobodová 2023, 95–150; Sokol – Kasl 2016, 141–150). The denier belongs to the *Christiana Religio* type and, according to S. Coupland's typology, was minted in Venice (Class III, Group G:3) after the year AD 822/823. The microregion, characterized by a concentration of five early medieval hillforts with surrounding burial sites and a number of other important isolated finds (including five Avar-Slavic belt strap ends and coins), which attest to wide-ranging contacts, was among the most significant areas in the Czech lands during the 8th to 10th centuries.

English translation by J. Kysela

AUTOŘI

PhDr. Pavel Břicháček

Západočeské muzeum v Plzni
Kopeckého sady 2, 301 00 Plzeň
e-mail: pbrichacek@zcm.cz

Bc. Petr Hereit

Západočeské muzeum v Plzni
Kopeckého sady 2, 301 00 Plzeň
e-mail: phereit@zcm.cz